

Bevissthet og støy

//

//]]]]> //]]>

Enhver som har ferdes i naturen har erfart det: Når man kommer tilbake fra den øredøvende stillheten og til byen, blir man var den altoppslukende støyen på en annen måte enn før. Man fornemmer et belte av bakgrunnsstøy som ligger som en krans rundt bevisstheten, en slags sus som ikke har noen direkte årsak, men som bare er der. Etter en stund forsvinner denne bakgrunnen av smertelig lyd; man venner seg til støyen og blir ufølsom for den inntil man vender tilbake til naturen. For mange kan denne erfaringen virke banal. Likevel ligger det her et mer alvorlig problem enn hva man ved første blick skulle tro.

I forbindelse med verdens støyfrie dag 25. april publiserer Salongen denne artikkelen av filosof Hans Kolstad. Teksten sto opprinnelig på trykk i Støymåler'n nr. 4 2007.

Det er typisk for debatten idag at man relaterer fenomenet støy til to faktorer, den administrative/politiske og den fysisk/legemlige eller helsemessige. I det første tilfellet nøyer man seg med å kartlegge fenomenet idet man måler og innordner det i forhold til et visst terskelnivå. I det annet tilfelle påpeker man de helsemessige skadene og farer som følger av fenomenet. Hva

man derimot ikke gjør, er å se fenomenet i relasjon til den kanskje viktigste faktoren av dem alle, nemlig bevisstheten, eller sagt på en annen måte, til det levende mennesket hvis bevissthet lever og utfolder seg i beltet av støy. Denne faktoren er etter vår mening den overordnede, for uten en forståelse av dette punktet risikerer de administrative tiltak å være tilfeldige, og de helsemessige analyser å bli for ensidige: Hvis støy er et problem, så er det fordi den besetter ikke bare våre hormoner og nerver, men først og fremst det som ligger bakenfor, nemlig det i kraft av hvilket støyen oppleves som støy. Dette bakenfor, dette som tenker hormonet og støyen, er den menneskelige bevissthet. La oss forsøke å åpne denne tredje døren til forståelsen av støy.

Den indre tid

Idag gjør det seg i filosofien gjeldende en ny forståelse av bevisstheten og dens natur. Med bakgrunn i nye tanker som er blitt fremsatt i det 20. århundre betraktes bevisstheten ikke lenger som en mekanisk sammensetning av statiske tilstander (følelser, forestillinger, tanker, etc.), men av tilstander som inngår i dynamiske forløp med hverandre. På denne måten er bevisstheten i stadig i forandring og utvikling. Likevel dreier det seg ikke om den bevegelse hvor alt flyter hvileløst avgårde uten noensinne å gjenta seg selv. Tvert imot består det indre livs egenart i at bevisstheten tar opp i seg og bevarer alle nye inntrykk. Forandring og bevaring karakteriserer begge paradoksalt nok bevisstheten.

For å sette navn på denne særegne bevegelsen ved bevisstheten kan man kalle den for den indre eller levde tid. Med tid forstår vi altså ikke den målbare tid eller den tid som vi kan iakttå på klokkeskiven, men tiden slik vi opplever den i vårt indre. Således forstått er tiden ett med våre bevissthetstilstanders indre strøm, slik denne oppleves når vårt jeg umiddelbart hengir seg til sine opplevelser og avholder seg fra å gripe inn overfor dem. Tiden er altså ikke form som jeget påfører bevissthetstilstandene, men rent bevissthetsinnhold. En annen karakteristikk av tiden er at fenomenene går over i hverandre, de danner en sammenheng og må forståes hver for seg bare gjennom denne sammenhengen: På denne måten ligger bevissthetstilstandene i hverandre, de speiler seg i hverandre og utgjør hva man kan kalle en organisk helhet. Dette vil i sin tur si at vår personlighet er helt og fullt til stede i selv det minste bevissthetsforløp. Det er i denne forstand at helheten, vår bevissthet, stadig forandres når nye inntrykk kommer til.

En melodi

Bevissthetens indre bevegelse er ikke identisk med den heraklitiske strøm. Tvertimot er tiden også erindring og bevaring. På denne foreningen av to tilsynelatende motsatte egenskaper, forandring og bevaring, beror de vanskeligheter som man har for å forstå bevissthetens paradoksale natur. Likevel gjør denne forbindelsen bevisstheten til en menneskelig bevissthet, med erindring og samtidig stadig kvalitativ forandring og fornyelse: Således bevarer bevisstheten fortiden og innfletter den i nuet. I hvert tilfelle lever det forgangne som en dyp og sterk undertone i det nuværende, som en melodi som bestemmer vår stemning og vår reaksjon overfor livet, ja overfor hele vårt utvalg av de opplevelser som møter oss. Denne eiendommeligheten er betingelsen for

alle våre følelsers vekst og for hele vår personlighetsutvikling: Vår personlighet er i ethvert øyeblikk et samlet resultat av alt den har gjennomlevd.

Det er likevel langt fra alle inntrykk som smelter sammen med den samlede massen av bevissthetsinntrykk, og som beriker dem og dermed hele personligheten. Enkelte inntrykk legger seg på overflaten av bevisstheten, hvor de likesom utgjør et lokk som hindrer de dypere bevissthetstilstandene å manifestere seg. Blant disse er det enkelte som krampaktig tilraner seg oppmerksomheten: Til disse hører støyinntrykkene.

Støyen består med andre ord i en fortettelse av visse inntrykk, som skyver og utelukker nærværet av andre inntrykk og bevissthetstilstander. Eller sagt på en annen måte: Mens mange inntrykk påkaller og henter frem bevissthetsens samlede masse av inntrykk, går støyen i motsatt retning: Den arbeider mot bevisstheten. Støyens intensitet er nettopp et mål på den kraft hvormed den utelukker de andre inntrykkene.

Det er således som en nebrytende effekt i bevisstheten man må se støyen. Støynivået er her ikke det viktigste, den evige bakgrunnsstøyen kan over et lengre tidsrom ha like meget negativ effekt som en putselig eksplosjon ved øret.

Støyens eksistensielle side

En slik innfallsvinkel til støyproblemet har viktige konsekvenser. Disse angår ikke bare synet på bevisstheten og forholdet til de inntrykk som støyen bringer, hvori dens intensitet beror, dens hemmende virkning på bevisstheten, etc. En like så viktig konsekvens er at støyproblemet først og fremst blir å forstå som et personlig problem, som rører ved den indre kjernen i mennesket. Således forstått har støyplagen en eksistensiell side, noe som gjør at kravet om et støyfritt miljø kan betraktes som en av de grunnleggende menneskerettighetene. Sett i dette perspektivet er da støyproblemet noe langt mer enn et politisk/administrativt spørsmål, det er også et langt mer alvorlig problem enn det fysisk-helsemessige: I siste instans angår det hvert enkelt individs dypere forhold til seg selv og sin bevissthet.

Støyen lammer bevisstheten og hindrer bevissthetsens kreative og dynamiske utfoldelse. Da dette er det essensielle ved den menneskelige eksistens, hindrer støyen mennesket fra å være menneske. Her ligger den store utfordring i dagens miljødiskusjon: Vi trenger et miljø som bygger opp om det menneskelige, ikke som river det ned. Støyen er nettopp et slikt fenomen som gjør samfunnet umenneskelig.

Av Hans Kolstad

LES OGSÅ: [Støyen i det moderne](#)